

ОЦЕНКА НА ПРИРОДОЗАЩИТНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРСКИТЕ МЕСТООБИТАНИЯ В ЗАЩИТЕНА ЗОНА „РЕКА ИСКЪР“

Георги Хинков, Емил Попов
Институт за гората – София
Българска академия на науките

Абстракт: Защитена зона „Река Искър“ BG0000613 обхваща долното течение на река Искър. Тя е представителна за Дунавската равнина и е със сходни показатели като други защитени зони в района. Местообитанията в зона „Река Искър“ могат да бъдат групирани като горски, тревни и водни. Голям е дялът на такива, които не са приоритетни за Директивата за хабитатите на ЕС. Направен е анализ на състоянието и природозащитния статус на горските местообитания, като е приложена стандартизирана методика, одобрена от МОСВ. Те са представени от 91E0*, 91F0, 91H0*, 91M0 и 91Z0. Най-голямо разпространение по площ има местообитание 91M0, следвано от 91E0* и 91H0*. Посоченият хабитат 91H0* в Стандартния формуляр на защитената зона не е установен като типичен и се замества от 91M0 или 91H0*. Общата оценка на всички горски местообитания показва неблагоприятно-лошо природозащитно състояние (повече от седем параметъра са с такава оценка). Това се дължи от една страна, на строгите критерии за оценка на приложената методика, а от друга - на влошеното общо състояние на горите в района. То е обусловено основно от антропогенни предпоставки.

Представената информация обхваща същността на естествените процеси на деградация в тези гори като настъпване на сукцесионни процеси, водещи до замяна на автохтонните гендроценози с по-приспособени и агресивни видове и тенденция на постепенно намаляване на лесистостта и остепняване на района. Като неантропогенни причини, довели до влошаването на състоянието на горите в зоната, са посочени настъпващите локални климатични промени. Направената кратка ретроспекция на влошеното състояние на горите за периода 1995-2012 г. показва, че през последните години процесите на деградация на горите са се усилили чрез множество отрицателни дейности като: разпокъсване на малки частни парцели от горски имоти и тяхното неподходящо стопанисване, занижен контрол за охрана и възобновителни дейности от страна на МОСВ и ИАГ, зачестяване на браконьерските сечи от страна на бедното и безработно население, както и неефективно санкциониране и липса на мотивация за решаването на тези проблеми на национално и регионално ниво.

Препоръчва се приобщаване на социално слабите групи към възстановителните дейности на застрашените горски местообитания, както и по-активното им включване в местния контрол.

Ключови думи: оценка, природозащитно състояние, горски местообитания, защитени зони, деградация, възстановителни мерки

УВОД

В България, още преди приемането в Европейския съюз, започват да се изпълняват ангажименти за съхраняване на биологичното разнообразие чрез участие в програма НАТУРА 2000. То цели обособяване на защитени зони, картиране на растителните и животинските местообитания и животинските видове, оценка на тяхното природозащитно състояние или статус. През последните три години (2011–2013 г.) у нас се осъществява мащабен проект за картиране на всички местообитания и видове, попадащи по директива на ЕС 92/43 (Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I).

Представителна за Дунавската равнина, със сходни показатели като други защитени зони в района, е защитена зона „Река Искър“ BG0000613. В тази част на страната има около десетина подобни защитени зони („Река Лом“, „Река Цибрица“, „Река Огоста“, „Река Скът“, „Река Вит“, „Обнова-Караман дол“, „Река Янтра“ и др.), които са подложени на силен антропогенен натиск и автохтонният растителен свят в тях е в процес на силна степен на деградация. Местообитанията в зона „Река Искър“ са посочени в стандартния формуляр на защитената зона (Tsonev et al., 2009). Голям е делът на местообитания, които не са приоритетни за Директивата за хабитатите на ЕС.

Цел на настоящата разработка е да се оцени състоянието и определи природозащитния статус на горските местообитания в защитена зона „Река Искър“, като се опишат основните проблеми в тези гори и се предложат препоръки за тяхното решаване.

ОБЕКТИ И МЕТОДИ

Защитена зона „Река Искър“ обхваща долното течение на река Искър, северно от Червен бряг и почти достига устието при р. Дунав (Tsonev et al., 2009), обект на анализ са горските местообитания в зоната:

– **91E0*** (Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*, подтип 3);

– **91F0** (Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки, подтип 2. Влажни низинни гъбови гори);

– **91H0*** (Панонски гори с *Quercus pubescens*);

– **91I0*** (Евро-сибирски степни гори от *Quercus* sp.);

– **91M0** (Балкано-панонски церово-горунови гори, подтип 1. Мизийски смесени термофилни гъбови гори);

– **91Z0** (Мизийски гори от сребролистна липа).

Местообитанията са идентифицирани въз основа на ръководството за определяне на местообитанията от европейска значимост в България (Кавръкова и др., 2009). Направена е оценка на природозащитното състояние на горските хабитати, основавайки се на стандартизирана методика, одобрена от МОСВ (Зингстра и др., 2009). Експедиционните изследвания са осъществени през лятото на 2012 г.

РЕЗУЛТАТИ

От представените горски местообитания 91E0*, 91F0, 91H0*, 91M0 и 91Z0 най-голяма площ има местообитание 91M0 (таблица 1), следвано от 91E0* и 91H0* (допълнително са ползвани данни от ЛУП Плевен, 2007). Хабитат 91H0*, описан в Стандартния формуляр на Защитена зона „Река Искър“, не е установен, а по-скоро е на лице подобие с видовия състав с хабитати 91M0 и 91H0*.

Общата оценка на природозащитното състояние на всички горски местообитания е **неблагоприятна-лоша**, като повече от пет параметъра за всяко местообитание са с такава оценка (таблица 2). С най-високи оценки на параметрите е хабитат 91F0. Той се среща сравнително рядко и е с малка площ. Редица автори посочват, че в недалечното минало, преди 40–50 г. голяма част от заеманите територии от него са унищожени за земеделски земи (Бондев, 1991; Пенев и др. 1969; Рагков, Минков, 1963; Хинков, 2004; Цонев, 2003; Rousakova, Tzonev, 2003; Zlatanov, 2006).

С най-много неблагоприятно-лоши оценки (12) е местообитание 91H0*. Безспорен факт е, че местообитанията са в неблагоприятно-лошо природозащитно състояние. Това се дължи от една страна на строгите критерии за оценка на приложената методика (по Зингстра и др., 2009), а от друга - и на влошеното общо състояние на горите в района. То е обусловено основно от антропогенни причини, коментирани по-долу. Параметрите, които се оценяват по Критерий 3 „Бъдещи перспективи (заплахи и влияния)“ са в проценти. При намалението на даден параметър от този критерий с повече от 1%, оценката се класифицира като „неблагоприятна-лоша“. Този нисък праг на оценка е причина голяма част от параметрите да попадат в групата на „лошите“. Така чисто схематично горите се определят в лошо природозащитно състояние, защото дори и един параметър да е в лошо състояние, цялостната оценка по трите критерия става „лоша“. При картирането на местообитания в групи защитени зони или при работата на групи полеви екипи е констатирана същата закономерност. Това налага оптимизиране на оценките на параметрите или промяна на тяхната тежест спрямо общия бал на окончателната оценка.

Таблица 1

Данни за местообитанията по Стандартен формуляр и след теренни изследвания

Table 1

Habitat data in a Standard form and after fieldwork

Местообитание Habitat	91E0*	91F0	91H0*	91M0	91Z0
Общо по Стандартен формуляр (ha) Total according to Standard form (ha)			9458,0		
Площ по Стандартен формуляр (ha) Area in Standard form (ha)	369,8	14,2	197,3	678,1	25,7
Площ след теренни изследвания ¹ (ha) Area after the fieldwork ¹ (ha)	261,8	52,7	233,4	630,0	30,6
% от Стандартен формуляр % of Standard form	2,8	0,6	2,5	6,7	0,3

Ползвани са данни от Информационната система за защитените зони от екологична мрежа НАТУРА 2000. 2013.

Data from the information system for the protected zones of ecological network NATURA 2000. 2013 have been used.

Не бива да се подценява влошаването на горските екосистеми в района поради естествената промяна на абиотичните и биотичните фактори. Като неантропогенни причини, довели до влошаване на състоянието на горите в зоната, могат да се посочат настъпващите локални климатични промени. Такива са засушаването и екстремалните явления, като високите температури, големите количества валежи за кратък период, силните и зачестяващи ветрови бури, големите пожари, които са характерни за изследвания район на ЗЗ „Река Искър“.

Същността на процесите на деградация в тези гори се изразява в настъпването на сукцесионни процеси, водещи до замяна на автохтонните гендроценози с групи, съставени от по-приспособени и агресивни, включително и инвазивни, дървесни, храстови и тревни видове, както и в постепенното намаляване на лесистостта и последващото остепеняване на района. Така например при унищожаването на местообитание 91E0*, характеризиращо се с автохтонни дървесни видове като бяла върба (*Salix alba* L.), черна топола (*Populus nigra* L.), бяла топола (*P. alba* L.) и полски бряст (*Ulmus minor* Mill.), се появяват видове като ясенолистен явор (*Acer negundo* L.), пенсилвански ясен (*Fraxinus pennsylvanica* Marsh.), издънки на евроамерикански тополи, храстовидна аморфа (*Amorpha fruticosa* L.). Този процес е с тенденция на засилване в северната долна част на зоната. Това е установено и на други крайречни места в Дунавската равнина, предимно по речното корито на р. Дунав (Хинков и др.,

Таблица 2

Оценки на природозащитното състояние на изследваните горски местообитания

Table 2

Assessment of the environmental status of studied forest habitats

Местообитания/Habitats	91E0*	91F0	91H0*	91M0	91Z0
Цялостна оценка по Критерий 1. Площ в границите на зоната Comprehensive assessment of criterion 1. The area within the boundaries of the zone	1	1	0	0	2
Параметър 1.1. Заемана площ Parameter 1.1. Area occupied	1	1	0	0	2
Цялостна оценка по Критерий 2. Структури и функции Comprehensive evaluation on criterion 2. Structures and functions	0	0	0	0	0
Параметър 2.1. Склоненост/пълнота Parameter 2.1. Canopy closure/density	1	1	1	1	1
Параметър 2.2. Състав на първия гървесен етаж Parameter 2.2. Composition of the first wood floor	2	1	1	1	2
Параметър 2.3. Средна възраст на първия гървесен етаж Parameter 2.3. Average age of the first wood floor	0	0	0	1	0
Параметър 2.4. Горите във фаза на старост Parameter 2.4. The forests in the phase of old growth	0	0	0	0	0
Параметър 2.5. Количество мъртва гървесина Parameter 2.5. Amount of dead wood	0	0	0	0	0
Параметър 2.6. Наличие на стари гървета с поне еден клас на възраст над средната на насаждението Parameter 2.6. The presence of old trees with at least one age class over the age of the average of the stand	1	1	0	0	0
Параметър 2.7. Приземна покривка Parameter 2.7. Ground cover	1	1	1	2	1
Цялостна оценка по Критерий 3. Бъдещи перспективи (заплахи и влияния) Comprehensive assessment of criterion 3. Future prospects (threats and influences)	0	0	0	0	0
Параметър 3.1. Неправилно планирани и изведени сечи; безпокойство, браконьерство Parameter 3.1. Incorrectly planned and carried out cut- tings; anxiety, poaching	0	0	0	0	0
Параметър 3.2. Изнасяне на мъртва гървесина Parameter 3.2. Removal of dead wood	0	0	0	0	0
Параметър 3.3. Залесяване с екзоти и неместни видове Parameter 3.3. Reforestation with non-native species	0	0	0	0	1

Таблица 2.
Продължение
Table 2.
Continued

Местообитания/Habitats	91E0* 91F0		91H0* 91M0		91Z0
Параметър 3.4. Пожари Parameter 3.4. Fires	1	1	0	0	1
Параметър 3.5. Рекреация и туризъм Parameter 3.5. Recreation and tourism	1	1	0	0	1
Параметър 3.6. Строителство и инфраструктура Parameter 3.6. Construction and infrastructure	1	1	1	1	1
Параметър 3.7. Паша Parameter 3.7. Grazing	0	1	0	0	0
Параметър 3.8. Природни нарушения и тенденции Parameter 3.8. Natural disturbances and trends	1	1	0	0	1
Параметър 3.9. Присъствие на инвазивни видове Parameter 3.9. The presence of invasive species	1	1	-	-	-
Параметър 3.9. Наличие на сукцесионни процеси Parameter 3.9. The presence of succession processes	-	-	0	-	-
Параметър 3.10. Промяна във водния режим Parameter 3.10. Changes in the water regime	1	1	-	-	-
Параметър 3.11. Почистване на речните корита Parameter 3.11. Cleaning of riverbeds	0	1	-	-	-
Параметър 3.12. Нерегламентирано и неправилно добиване на недървесни горски ресурси Parameter 3.12. Unauthorised and improper extraction of non-timber forest resources	2	2	1	1	0
Обща оценка по трите критерия на БПС (благоприятен природозащитен статус) на типа природно местообитание за зоната General assessment on the three criteria of the natural habitat type FCS (favorable conservation status) for the zone	0	0	0	0	0

Забелжка/Note:

- - този параметър не е оценяван, съгласно приложената методика (Зингстра и гр., 2009)/This parameter is not evaluated in accordance with the methodology (Zingstra et al., 2009)
- 0** - неблагоприятно-лошо състояние; unfavourable condition-worse;
- 1 - неблагоприятно-незадоволително състояние; unsatisfactory condition adversely;
- 2 - благоприятно състояние; favourable condition.

2005; Hinkov et al., 2006). Наблюдава се и обратна тенденция, като върху площи с изсечени тополови плантажи се настъпяват местни гървесни и храстови видове, характерни за местообитание 91E0*.

Погобна е ситуацията и при местообитание 91F0, характеризиращо се с автохтонни гървесни видове като обикновен (лемен) дъб (*Quercus robur* L.), полски бряст, полски клен (*Acer campestre* L.) и мекш (*A. tataricum* L.), където обаче след сечите се установява разпространение предимно на местни видове, като мекш, полски клен, както и на черница (*Morus* spp.), в по-малка степен на бяла тополя и полски бряст. Това се случва в бивши местообитания на 91F0 (местността „Трошаница“, западно от с. Писарово, край с. Староселци и др.). Появата на издънки на евроамерикански тополи и инвазивни видове в рамките на този хабитат е по-ограничено.

Местообитание 91H0* е съставено от автохтонни гървесни видове, като космат дъб (*Quercus pubescens* Willd.), цер (*Q. cerris* L.), блазун (*Q. frainetto* Ten.), полски клен (*Acer campestre* L.) и мъждрян (*Fraxinus ornus* L.). След сечите, предимно голи, се настъпяват видове като смрадлика (*Cotinus coggygria* Scop.), обикновена леска (*Corylus avellana* L.), обикновен дрян *Cornus mas* L.), кучи дрян *C. sanguinea* L.), келяв габър (*Carpinus orientalis* L.), мъждрян, по-рядко цер (Hinkov et al., 2005). През последните няколко десетилетия се наблюдава интензивно разселване на смрадликата (Цонев, 2002), особено в билната част на хълмовете над р. Искър. Така също опожарени площи с бяла акация (*Robinia pseudoacacia* L.) източно от с. Девенци са в процес на самозалесяване с местна растителност, сходна до 91H0*. Пожарищата обаче на други места в района най-често стимулират разселването на бялата акация и обикновения айлант (*Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle).

Местообитание 91I0* е характерно за северната част на Дунавската равнина и е разпространено върху льосови повърхнини. То вероятно се е срещало на север от гр. Искър (гр. Пелово), но през 2012 г. е силно деградирало и не са обособени полигони в тази част на зоната. Срещат се фрагменти от 91I0*, но горите са заменени от бяла акация или от обикновен айлант. На юг от гр. Искър до с. Писарово по десния бряг на р. Искър се срещат общи доминантни видове, характерни както за местообитание 91H0*, така и за 91I0*, като космат дъб, цер, скоруша (*Sorbus domestica* L.), дива круша (*Pyrus pyraster* Burgsd.), виолетова белоочица (*Buglossoides purpureocaerulea* (L.)), кукуряк (*Helleborus odoratus* Waldst. et Kit.), черно секирче (*Lathyrus niger* (L.) Bernh.), щитовидна вратуза (*Tanacetum corymbosum* (L.) Schulz Bip.). Макар и да са установени някои типични растителни видове, характерни за 91I0*, като смрадлика, полски клен, полски бряст, обикновен глог (*Crataegus monogyna* Jacq.), като цяло обликът на

местообитанието е по-близък до това на 91H0*. Това се потвърждава и от наличието на варовикови образувания в изследвания район на юг от гр. Искър и по-слабите формирования на разкрит лъос, където обикновено се среща 91H0*. Южно от гр. Искър се срещат също и видове, характерни само за местообитание 91H0* и в по-малка степен до 91M0, като благун, келяв габър, мъждрян, червен божур (*Paeonia peregrina* Miller), влакнеста теменуга (*Viola hirta* L.), приятна теменуга (*Viola suavis* Vieb.) и др.

Местообитание 91M0, характеризиращо се с автохтонни гървесни видове, като благун, цер, горун (*Q. petraea* Liebl.), брекиня (*Sorbus torminalis* (L.) Crantz.), скоруша и полски клен, има сходна растителност като местообитание 91H0*. На места (западно от с. Писарово) двата хабитата образуват комплекси или плавно преминават един към друг. При 91M0 също се наблюдават смени със смрадлика, но основно с келяв габър, мъждрян и на места с полски клен. Обикновено явление е смяната на благуна с цер и отпадането на някои благородни широколистни, като брекиня, скоруша, дива круша, обикновен (летен) дъб и др. (северно, южно и западно от с. Писарово и източно от с. Девенци).

Местообитание 91Z0 е представено от автохтонни гървесни видове, като сребролистна липа (*Tilia tomentosa* Moench.), обикновен дъб, полски клен, храстовия вид клокочка (*Staphylea pinnata* L.) и др. (Цонев, 2003). Местообитанието се среща рядко в защитената зона, южно и северно от с. Писарово и в малки участъци североизточно от гр. Койнаре. В настоящия момент все още е с нормална склопеност и видов състав.

През последните 3-4 г. в района на защитената зона, както и на много други места в страната, се провеждат дейности за изсичане или изкореняване на самозалесени пасища и ливади. Това е обусловено от гържавните мерки и политиката за субсидиране на подобни мероприятия. Все още няма изработени строги критерии, които да регламентират подобна дейност. На много места чудесно възобновени млади семенни дъбови гори са унищожавани с цел получаване на гържавни субсидии. Това се случва и в териториите на защитени зони.

ДИСКУСИЯ

Дунавската равнина е район с хилядолетна история, където са открити останки на древни човешки поселения от дълбока древноост. Тези земи са били на траките, Римската империя, Византия, на славяните, върху тези земи е станало първоначалното създаване на българската гържава, османското владичество, достигайки до

големите битки в района на Плевен през 1877 г. През тези времена човешката намеса в горите е била в различна степен, но в повечето случаи е съществувало природно равновесие, което е възвръщало отчасти първичния облик на горските екосистеми в района. След Освобождението на България през 1878 г. районът бързо се заселва с българи от Балкана и бежанци от Македония и Одринска Тракия. Това е наложило изкоренявания на горски масиви и освобождаване на площи за пасища и ниви. След Първата световна война (1919 г.) земите около р. Искър преживяват бума на интензивното земеделие. След Втората световна война (1945 г.) се осъществява колективизацията на земите и създаването на ТКЗС. Земите и горите стават държавна собственост почти на 100%. Малко по-късно, в края на 60-те години, навлизат трактори, багери, мощни риголвачи, чрез които се изкореняват големи горски масиви, унищожават се синорите и малките кории. Времето на социализма е времето на най-големите промени в горите в района на р. Искър. Създават се огромни селскостопански блокове на мястото на гори от местообитание 91F0. Голяма част от естествените гори на местообитания 91E0* и 91F0 са изсечени, изкоренени и на мястото им са създадени тополови плантации, т.е. залесени са нови гори с изкуствен и чуждоземен произход (Хинков, Златанов, 2004; Цанов, 1992). По това време се правят корекции на речното корито на реката, като редица меандри се превръщат в стари корита, или след като се изравнят и запълнят с пръст - в земеделска земя. По време на корекциите на реката се построяват диги, напоителни канали и системи, пътища. Интензивното създаване на култури от хибридни евроамерикански тополи (реконструкции на местната растителност) продължава в района до около 2005 г. В част от крайречните местообитания са залесявани и горски култури от бяла акация. Същият вид е използван и на местата с гори от местообитания 91M0 и 91H0*, както и на безлесни местообитания сходни с 6210 (Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества) и 6250* (Панонски льосови степни тревни съобщества). Лесистостта в тази част на страната рязко намалява и достига няколко процента за кратък период от 2–3 десетилетия. След 2007 г. така наречените реконструкции са отменени и този процес е преустановен (Величков и др., 2007).

През последните 15-20 г. процесите на деградация на горите в района на защитената зона са съпътствани от нови отрицателни антропогенни дейности. След 1995 г. в България горите, които в миналото са били недържавни, са реституирани и върнати на предишните им собственици или техни наследници. В равнините това довежда до разпокъсване на горските имоти на малки частни парцели. Не са редки случаите, когато имот пог 2,0 ha да принадлежи

на десетки собственици или един собственик да има имот с площ под 0,3 ha. Общинските гори заемат малка площ, а държавните гори са съсредоточени в ивицата гига-бряг. Това раздробяване на собствеността е предпоставка за по-нататъшното неефективно стопанисване. Практически не е възможно да се осъществи правилно планиране и изпълнение на лесовъдските дейности, особено на отгледните, и най-вече на възобновителните сечи. Наследниците на тези горски имоти получават предимно издънкови дъбови гори на възраст около 50-60 г. Тази сравнително нормална възраст за естествено семенно възобновяване на дървовете е налагала полагането на максимални усилия за запазване на техния дървесен състав и постепенното им превръщане в семенни, но това не е направено. В същото време извежданите сечи са с характер на голи на малки площи. Дърводобивните фирми в района на много места изкупуват от собствениците правото за сеч и създават големи масиви с изсечени на голо площи. Има и цели отдели, в които е извършена голяма сеч на ивици. Голямата възраст на дъбовия дървостой, водеща до влошаване на издънкопроизводителна способност, е предпоставка за възобновяването на други, по-приспособими дървесни или храстови видове, като смрадлика, келяв габър, мекиш, кучи грян и др. На много места се разширяват площите от инвазивни чуждоземни видове, като бяла акация и обикновен айлант. От друга страна, по ред причини, е занижен контролът за охрана на тези гори. Това е особено характерно в селата с бедно и безработно население в района. Неефективната охрана, неустановяването и несанкционирането на престъпленията в тези гори от страна на поделенията на Изпълнителната агенция по горите и Министерство на околната среда и водите, както и безуспешното правораздавателно дело, довеждат до липса на мотивация за решаване на проблемите на регионално, и в голяма степен на национално ниво. Значителна част от горите в равнината са унищожени и превърнати в храсталаци или загрозяващи ландшафта пожарища.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Въз основа на извършените наблюдения, оценки и анализи, е необходимо приоритетно да се извършват възстановителни мероприятия на горските местообитания, които са с най-голям риск да бъдат унищожени, като 91Н0* и 91П0*. Останалите горски местообитания също са силно уязвими, но за тях все още съществуват възможности за подпомагане на естественото самовъзобновяване и възвръщането им в нормално природозащитно състояние. Тези дейности могат и трябва да бъдат социализирани, управлявани и

изпълнявани от общините. В района на защитената зона живеят много бедни хора. При тях безработицата достига до 100%, което се дължи на преустановяване работата на местната промишленост и инфраструктура, окрупняване на земеделието и животновъдството, унищожаване на старите земеделски и животновъдни кооперации. След 2000 г. са ликвидирани и горскостопанските бригади за залесяване и отглеждане на горските култури и естествените гори, което води до загуба на професионален опит и отстъпление в прилагането на добри горски практики.

Унищожаването на горите може да се компенсират чрез залесяване и подпомагане на естествено възвръщащите се автохтонни видове. Препоръчителна е направата на заграждения във възобновителните участъци, тяхното опазване, дългосрочно и устойчиво отглеждане, създаване на малки разсадникови центрове с автохтонна гървесно-хрестова растителност, обучение и поддържане на местни групи за охрана. Необходимо е да се положат по-големи усилия при кандидатстване в национални (МОСВ, ИАГ, МЗХ, МРРБ) и европейски проекти и програми (Life, EEA Grants, Българо-швейцарската програма, WWF и др.), както и осъществяването на общински социални програми, създаването на инициативни групи, разработването на реалистичен план за управление на защитената зона и други.

ЛИТЕРАТУРА

- Бонев, Ив. 1991. Растителността на България. Карта в М 1:600000 с обяснителен текст. Университетско издателство „Климент Охридски“. С., 183 с.
- Величков, Ив., Г. Попов, Ц. Ценов, М. Борисов, Ст. Лазаров. 2007. Анализ на горите за реконструкция в България и възможности за тяхното устойчиво управление. Управление и устойчиво развитие. 1/16, 108–124.
- Кавръкова, В., Д. Димова, М. Димитров, Р. Ценов, Т. Белев. (ред.) 2009. Ръководство за определяне на местообитанията от европейска значимост в България. Второ преработено и допълнено издание. София, Световен фонд за дивата природа, Дунавско-Карпатска програма и федерация „Зелени Балкани“, ГЕОСОФТ, 132 с.
- Информационната система за защитените зони от екологична мрежа НАТУРА 2000. 2013. <http://natura2000.moew.government.bg>
- Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I. Обособена позиция №6. 2011-2013. Д-30-38/21.03.2011. Проект финансиран по ОП „Околна среда“ на МОСВ. Изпълнител Консорциум „НАТУРА България“.
- Зингстра, Х., А. Ковачев, К. Китнаес, Р. Ценов, Д. Димова, П., Цветков. (ред.) 2009. Ръководство за оценка на благоприятно природозащитно за типове природни местообитания и видове по НАТУРА 2000 в България. Изд. Българска фондация Биоразнообразие, София, 630. http://www.bbf.biodiversity.bg/files/doc/Rakovodstvo_BPS_N2_BG_draftMarch2009.pdf
- Лесоустройствен проект на ДГС Плевен. 2007. Агрореспроект ЕООД.
- Пенев, Н., Д. Гарелков, М. Маринов, Здр. Наумов. 1969. Типове гора в България. С., БАН, 354 с.

- Рагков, Ив., Й. Минков. 1963. Дъбовите гори в България. Варна, Държавно издателство – Варна, 256 с.
- Хинков, Г. 2004. Разпространение и екомипово разнообразие на обикновения дъб (*Quercus robur* L.) в Средна Дунавска равнина. Автореферат на дисертация за присъждане на научно-образователната степен „доктор“, С., 42 с.
- Хинков, Г., Цв. Златанов. 2004. Възстановяване на обикновения дъб (*Quercus robur* L.) в Дунавската равнина. Научна конференция с международно участие „Стара Загора – 2004“, 3-4 юни 2004 г., П. Аграрни науки – Растениевъдство, част 1. Технологични въпроси в растениевъдството, Съюз на учените – Стара Загора, 203-207.
- Хинков, Г., Цв. Златанов. 2005. Състояние и перспективи на дъбовите гори в Средна Дунавска равнина. Балканска конференция на младите учени, серия С. Техники и технологии, том V, 16-18 юни 2005, Пловдив, Съюз на учените в България – Пловдив, 414-419.
- Хинков, Г., Цв. Златанов, Н. Стоянов. 2005. Възобновителни процеси в крайречни гори на остров Магареца – Природен парк „Персина“. Лесовъдска мисъл, 2 (31) 59-72.
- Цанов, Ц. 1992. Заливните гори по Дунавското поречие на България. БАН, С., 168 с.
- Цонев, Р. 2002. Флора и растителност в Средна Дунавска равнина между годините на реките Вит и Студена. Дисертация за присъждане на научно-образователната степен „доктор“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, С., 174 с.
- Цонев, Р. 2003. Синтаксономия на горите от сребролистна липа (*Tilia tomentosa* Moench.) в Средна Дунавска равнина. В: Роснев, Б. (ред.), Международна научна конференция „75 години институт за гората при БАН“, С. 2003, Сборник научни доклади, 1, София, 260-265.
- Цонев, Р., Т. Стефанов, В. Попов, Ив. Пандурски, С. Зидарова. 2009. Natura 2000. Стандартен формуляр, BG0000613 - Река Искър (SCI). Информационна система за защитени зони от екологична мрежа НАТУРА 2000. МОСВ. http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/PS_SCI/BG0000613/BG0000613_PS_16.pdf
- Rousakova V., R. Tzonev. 2003. Syntaxonomy of the oak forests in the Pleven district (Danube plane in Bulgaria). Fitosociologia, 40 (1), 23-31 p.
- Hinkov, G., Tz. Zlatanov, D. Pandeva. 2005. Processes of degradation of the oak forests in the Middle Danube Plain. 8th Symposium on the Flora of Southeastern Serbia and Neighbouring Regions, Niš, Serbia and Montenegro, June 20-24 2005, 115-119.
- Hinkov, G., Tz. Zlatanov, G. Popov. 2006. Potential for sustainable and close-to-nature management of forest ecosystems in Ibissha reserve. Proceedings of International scientific conference ‘Management of forest ecosystems in national parks and other protected areas’, Jahorina – Tjentište, Bosnia i Herzegovina, July 05-08, 2006, 249-255.
- Zlatanov, Tz. 2006. Successional trends in pedunculate oak (*Quercus robur* L.) dominated forests along the upper reaches of Tundzha river – Southern Bulgaria. Austrian Journal of Forest Science, 123 (4), 185-197.

ASSESSING THE CONSERVATION STATUS OF FOREST HABITATS IN PROTECTED AREA 'RIVER ISKAR'

G. Hinkov, E. Popov

Forest Research Institute – Sofia
Bulgarian Academy of Sciences

(SUMMARY)

Protected area 'River Iskar' BG0000613 covers the downstream region of Iskar river. This area is representative for Danube Valley and has similar parameters to other protected areas in the region. The vegetation in 'River Iskar' area could be grouped in forest, non-forest and aquatic habitats. Unfortunately a great part of these habitats is not a priority for Habitats Directive of EU. An analysis on the state and the nature conservation status of the forest habitats has been carried out by following a standardized methodology, approved by the Ministry of Environment and Water of Bulgaria. Forest habitats are represented as 91E0*, 91F0, 91H0*, 91M0 and 91Z0, of which habitat 91M0 is characterized with the greatest spread in area and is followed by 91E0* and 91H0*. Habitat 91I0* of Standard form of the Protected Area was not found and shows similarities in species composition to 91M0 or 91H0* habitats. The overall evaluation of all forest habitats indicates an unfavourable to poor nature conservation state with more than seven parameters of such low scores. These results are partially due to the strict evaluation criteria of the methodology applied as well as to the deteriorated condition of the forests in the area. The latter is determined mainly by anthropogenic conditions.

The information presented covers the essence of natural degradation processes in these forests, namely – a tendency for gradual forest decline and reshaping the landscape into steppes, as well as the occurrence of succession processes, which in turn lead to the replacement of autochthonous forests with more adaptable and aggressive species (for example invasive tree and shrub species).

A brief examination of the deteriorated forest conditions for the 1995–2012 period reveals that during the past years deforestation was intensified by a variety of harmful activities such as: parceling out of small private forest plots and their inadequate management, poor control over security and regeneration activities by the Ministry of Environment and Water and Executive Forest Agency, an increase in unauthorised logging attributed to the impoverished and unemployed local population, as well as ineffective penalization practices and lack of motivation for solving such problems on regional and national level.

It is recommended that the impoverished groups be integrated into the restoration activities of the endangered forest habitats and that they be involved more actively in the local control.

Key words: assessment, conservation status, forest habitats, protected areas, degradation, restoration measures

еА. нору: georgihi@abv.bg, emilpopov99@hotmail.com